

Előfizetési díj:

Postán vagy Pécssett hához küldve: egész évre 5 ft., fél-évre 2 ft. 50 kr., negyed évre 1 ft. 25 kr. egyes szám 10 kr. Megjelenik minden szombat-on. Egyes számok kaphatók Weidinger N. könyvkeres. (Széchenyi tér).

PÉCSI FIGYELŐ.

Hirdetések ára:

Egy négyhasábos petit sor egyszeri megjelenésért 3 kr. többszöri megjelenésnél ár-leengedés adatik. Minden hirdetés után 30 kr. bélyeg díj fizetendő. A nyílt tér 1 petit sora 10 kr. A hirdetési díj előre fizetendő.

Szerkesztői iroda:

Ferenciek utcája 22.sz.I emelet. Kéziratok vissza nem küldetnek

A lap szellemi részét illető közlemények és előfizetések a szerkesztőséghez, a hirdetések pedig a kiadóhivatalhoz intézendők. Előfizetheti helyben: a kiadóhivatalban, Blauhorn Antal úr a városházi épületben, Lill János úr a budai külvárosban, Böhm C. F. úr a szigeti külvárosban lévő kereskedésben, és Fesztl Károly úr könyvkötő üzletében, Király utca (nemzeti kaszinó épület), valamint a vidéken minden postahivatalnál.

Kiadó hivatal:

Taizs Mihály nyomdájában Majláth-tér 2. szám alatt.

Párhuzam.

A német birodalmi gyűlés a császár elleni merénylet alkalmából a birodalmi kormány és szövetség-társak által előterjesztett törvényjavaslatot, mely élét a social-demokrata-eszmék ellen fordítja, a gyűlékezési jog szabadságát megszorítván 251. szónyi roppant többséggel 57. szó ellenében elvetette és ezzel kijelentette, hogy a császár elleni merénylet nem indok arra, hogy e miatt a német állampolgár gyűlékezési szabadsága korlátozassék.

A német parlament túlnyomó többsége csak is köteletségét teljesítette, midőn nem engedi meg a mandatumot adó választó polgárok jogainak csorbítását, ezért különös dicséretet nem is érdemel.

De mit szólunk a magyar országgyűlés többségéről, mely egy hazaszerető elit és a bizalom vesztett miniszter ablakainak önmaga által felidézett bántalmazása miatt kibocsájtott, a polgárok gyűlékezési jogát kijátszó önkényes ministeri rendelkezést tudomásul véve magáévá tette?

Nem találunk kifejezést, mely méltó volna ezen bűn jellemzésére, nem akarjuk megjelelni azon büntetést, melyet az illető népképviselő (?) megérdemelne, kik beegyezésüket adják arra, hogy küldöik, választóik, a nép joga a magát örökíteni óhajtó hatalom érdekében megszorítások, illusoriussá tétessék, kik tehát köteleességéve egyenesen hivatásukkal ellentétben nem a nép érdekeit védik a hatalom ellen, hanem a hatalomnak kezére dolgoznak a nép jogainak elnyomására.

Bismarcknak Ausztria-Magyarországon nagyobb a hatalma és befolyása mint a Németbirodalomban, melynek ő a kancellárja, külpolitikai oroszbarát, belpolitikai reactionarius terveit itt készségesen elfo-

gadják, míg otthon azokkal csufos kudarcot vallott.

Honnan erednek e visszás állapotok?

Az ezer éves alkotmány a parlamenti routinnal dicsekvő magyar megszegyeníti az alig néhány évtizedig a parlamenti gyakorlatban álló német, sőt még az osztrák is kifog a magyar országgyűlésen eszély és hazafiság dolgában.

A magyar országgyűlés megszakította a 60 millió hitel fedezetét anélkül, hogy megmondották volna, mire akarja tulajdonképen fordítani e pénzt a kormány, — az osztrák nem szavazza meg előbb, mintsem meggyőződött arról, hogy az állam helyesen felfogott érdekeinek védelmére fog szolgálni.

A magyar országgyűlés többsége megszavazza a közgazdasági kiegyezésre vonatkozó törvényjavaslatokat, noha megvan a győződve arról, hogy ezek az országot és polgárait koldusbotra vezetik, az osztrák reichsrath a kákán is csomót keres, a legparányibb előnyt sem engedi kicsvartatni kezéből, sőt nagyon is terjeszti bámulandó szívósággal a hálózatot, melylyel nemzetgazdaságunk minden ágát bekerítve bennünket adózójává téssen.

Az osztrák kormány mihelyt egy másod, harmadrendű kérdés megoldása nem az osztrák állam előnyére és a magyarnak hátrányára készül eldönteni, azonnal beadja a kulcsot, a magyarban a hatalomvágy elnyomja a hazafiságot, megmarad, habár az ország elvesz is miatta.

Honnan a corruptió, az erkölcsi süllyedés e foka?

Elveszett-e már végkép az erkölcsi érzet a képviselőkben, és azoknak megbízást adó választókban? Kihalt-e már a szegény érzete az önzéstelen hazafiságáról hajdan híres magyarban?

Be akarja-e várni II. András kora

csakugyan jogos, így kellene kiegészíteni: Egybevetjük, összehasonlíthatjuk, vegyithetjük sat. . . . de ebből épen nem következnek, hogy . . . sőt épen megfordítva, a mértékes magyar verselésre irányadó befolyást gyakorolni, az ítem, a hangsúly, az erőmérték van hivatva, mely az időmértéket hol élénkíti, hol bőven pótolja, hol merevséget mérsekl.

Mint hogy íj. Várady Ferenc urnak négy és három tagu ítemeiben hatodfél magyar trochaust kívánok konstataálni, példának arra, mennyire képes az időmérték kizárólagos uralma a magyar nyelv hangzását sarkaitól kitorogni? és mennyire nem ronthatja meg a hangsúly kizárólagos uralma az időmértékével elérni szándékolt dallamosságot a mértékes magyar verselésben? kiválasztom ezen a latin prosódia szerint tökéletes trochaus verssort: „En magyar nemes vagyok.”

Lehet-e valami szolgálabb, izetlenebb erőszakosabb, mint ezen sornak trochausokban való lejtetése. De rakjuk ugyan ezen szavakat az erőmérték szerint trochaussal egybevágó ítemekbe így: „Magyar nemes vagyok én” és ki lesz azon magyar, ki a trochaus hullámzását ismervén, itt a legélénkebb trochaust ki nem érzi?

Igen: de az erőmértékes trochausoknak vett két tagu szavakban csupa rövid ünhangzók vannak, és azért megjárja azokat magyar trochausoknak venni, mondja tán valaki.

Tegyük kísérletet ékezett magyar ünhangzókkal, például (a levegőből kapva, mert hol a természetből okoskodunk, ott tekintélynek nincs helye) így: Dolmányt, mellényt varrok én; Tajté pipát tartok én; Fináncz dohánnyat szívok én; Tiszát, muszkát szidok én; Szabó legény vagyok én. Tessék ezt bárkinék az erőmérték kívánalma szerint trochaus gyanánt lejtetgetni, és meggyőződhetik, hogy csak nem magyar fül lesz oly tompa, hogy az időmértékes trochaussal való egybevágást ki nem érzi?

Vegyünk most például Horátius azon két sorának erő- és időmérték szerinti fordítását:

nyomorának megújulását, midőn már a földművesnek barma sem volt, hanem maga vonta az igát, a kérelhetlen ismaelita hitelezője által nyakába vetett jármot? Bizony nem nagyon messze állunk már tőle!

Ime itt van, borzasztó világitásban szemlélhetjük a Deákpart inaugurálta corruptio és erkölcsi süllyedés következményeit; oda jutottunk, mitől a pártvezér visszaborzad, ha ugyan elég értelmes és élesesülett volna belátni, hogy a gyávaság sugallotta 1867-iki kiegyezés mire fog vezetni.

Pedig mindez csak logikai corollariumja — következése ama közösügyes alkunak, mely azon pártot és pártvezéreket is magával rántotta a mély örvénybe, kik évekig ellene folytatott küzdelemben beszivták annak elkábító mérget, kik nem eléggé távol tartották magukat és a minden áron kormányrajutás viszketege által eltemették magukat.

Az 1867-ik évi közösügyes törvényeket mint tudjuk, rövidlátó gyávaság dictálta, azok alapján kezébe vette a földolgokban megnyirbált hatalmat egy párt, mely a megmaradt hatalomból tökéletlenül hirtelen meggazdagodásra s mely a megízelt hatalmat semmi áron sem akarta kezeiből kibocsájtani, azzal ámitva a népet, igazabban csak ürügyül kúrtólve ki, hogy az 1867-ki alapon kívül nincs üdvösség, hogy ha ettől elállunk, úgy ismét az önkényuralom következik be ránk.

Nem sokan hittek ez ámitásban, az igaz, hanem a hatalmon lévő párt a legerkölcstelenebb eszközöktől sem riadt vissza a képviselő, a köztörvényhatósági választásoknál, csak hogy magának a többséget biztosítsa, a felülről adott rossz példa megmérgezte az intelligentia nagy részének erkölcsét, a féltelmesség egészen áldozatul esett a ragálnak, a nép

Maecenas atavis edite regibus, O et praesidium et dulce decus meum! Mézezés jogaros dédapák ivada, Keves oltalmam is, diszem is énnekem! E fordításban az első sor első és a második sor második fele kizárólag időmértékes, az első sor második fele pedig kizárólag erőmértékes és még is a magyar verstagok ítemek és versláb(ik) összevágának a kizárólag időmértékes eredetnek aszklepiadesi lebegésével.

Az, hogy a második sor spondeus helyett trochaust hoz, ott, hol az ítem az irányadó, csak azért is helyeslendő, mert a magyarban erőmértékes spondeus nem létezik egy szóban, két szóban is csak úgy lehetne, ha a spondeus után még egy harmadik hangsúly is következne. Ilyen csekélység miatt kár volna „oltalmam” helyett „védelmem” szót alkalmazni.

Már most, ha a metrikus verselésben csakugyan a hangsúlynak kell irányadónak lenni már magából az ítemes spondeusnak lehetetlenségéből következik azon szabály jogosultsága, mely szerint az erőmértékes verstagok időmértékesekkel is vegyitendők a magyar mértékes verselésben.

De Várady úr a vegyítés ősjogának gyakorlatában még ennél is tovább ment. Várady urnak minden sora arról tesz bizonyosságot, hogy biz ő két négytagu és egy háromtagu íteimből akarta az ő minden ízében magyar tizenegyesét alkotni, és bizonyosságot tesz arról is, hogy minden ítemében az első tagra tette a főhangsúlyt (akár a természet, akár az időmérték jogozimén a kölcsön, akár pedig a széphanagzat törvénye szerint, de megtette.) A négytagu ítem két kétaguból alakul, és Várady úr olyannyira hódolt az időmértékes lebegéstől eltanult rhythmusnak, hogy a négytagu ítem második felének is oly hangsúlyt adott, mely a trochaus első szóttagja hosszának megfelelő, vagy is, ha Várady úr négytagu ítemeit kétaguakra bontjuk, minden íteme, kivéve a két tökéletlen, az első tagon hordozza a hangsúlyt, vagyis, az én elméletem értelmében beszélve, minden vers sorát erőmértékes trochausokból alkotta.

És még is mit tett? A hangsúly irányadó befolyásának daczára e két szót De hiába két erő mértékes trochausnak vette. Vizsgáljuk meg az utóbbit. Hol halott magyar ember ilyen ítemet (ába) melyben a hangsúlynak semmi nyoma? — Várady úr tehát ezen ítemben azon szabály előtt hajtott fejet, mely szerint ítem helyébe nem ítemes verslábát is szabad alkalmazni azért mert a hosszú szótag (a tánc figurában e hosszú lépés) a lejtő sejtelmét a zenéséghez vezetvén, az ember ösztönserőteljes intenzitót is hajlandó adni azon szótagnak, mely profenóájával a rövidkektől kiemelkedik. Várady úr ítemei között tehát olyanok is találkoznak, melyek valóságos verslábak, és ezen senki sem botránkozik meg, sőt mindenki megengedi, hogy jogosan, helyesen lejtette e verstagokat. De bezeg a mondott két kétagu ítemnek eslejtét illeti meg az előző, az előkelőség a második ellenében, melynek mellék vagy másodhangsúlylyal is meg kell elégedni. És mit tapasztalunk? — „De hiába!” szavak természetesen lejtetetés szerint egy felütés és egy olyan háromtagu íteimből alakul, melynek első szótagja viseli mind a szóbeli, mind a mondabéli főhangsúlyt, mit az előtte álló „de” szócska még a kölcsön törvénye szerint sem ragadhat magához. Mi módon támadt tehát a rövid és súlytalan „de” szócskából, és a rövid ugyan de főhangsúlyos „hi” szótagból olyan kétfogu ítem, melynek hangsúlya az első szótagon nyugszik? — Minden esetre az időmérték Várady úr által is elfogadott jogozimén; vértvén a de szócska per licentiam poetikam hosszúnak, a hi pedig természeténél fogva rövidnek, gondolható valaki.

De a valóságban nem egészen úgy van a dolog. A hangsúly lévén a verstagok alkotásánál az irányadó az egytagu „de” szócska szóbeli hangsúlylyal bir a magyar nyelvben, és Várady úr mint magyar verselő e szók imondásával már az ítem első felének birtokában volt, és miután „de” után a hangsúly uralma alatt csak is hangsúlyozott szótag következhetik a magyar nyelvben, az ítemek egyöntetlensége szempontjából a verselő az ítem felét azzal egészítette ki, hogy egy rövid szótagot tett utána eltekintvén attól, hogy azon van a főhangsúly, és így támadt egy erőmértékes és egy időmértékes elem pá-

pedig elvesztette bizalmát annyi megcsalattatás és csalódás után.

Megkoronázta az erkölcselenség diadalát a Tisza-párt elvtagadása és kormányra jutása. — A Deák-párt által osztott sinekurák igen drágák voltak, az erején felül Ausztriának lekötözött, a vám és fogyasztási adójövedelmekben szabadon nem rendelkezés, sőt egyenesen Ausztriának adózó Magyarország jövedelmeiben apadás, nagyszerű deficit áított be, melyet drága kölcsönökkel kellett fedezni, nem volt mód benne, vagy hiányzott az akarat, — mert már megsokallották — az elégtelen mamelukok kielégítésére, de ezek pártot ütve, mert nem azért választatták meg magukat, hogy három év elteltével üres zsebbel térjenek haza, más aranyborju után néztek, melyet imádjának.

Megtalálni vélték a magát kínáló Tiszánál, ő maga áment táborukba hűvelve együtt, kik nem különben várták az égi mannat, mint az elégtelen Deákpartiak.

De ezen óriás, önérdékük kielégítésének elvárásában fuzionált párt kielégítésére még kevésbé volt elégséges a már kimerült haza a felcsigázott adók a kiméletlenül zsaroló végrehajtás mellett sem, feltámadt újra az elégtelenség, mely a magát „egyesült ellenzéknek” valló habarékpartban nyerte végre kifejezését.

Ezen párt arra számított, hogy a kormánypárt a közgazdasági kiegyezés megszavazása által lejárván magát, könnyül lesz ellenzéki firma alatt az általános választásoknál többségre jönni, a népet újra elámitani és folytatni, a meddig csak lehetséges, a garazdalkodást, — addig, míg bekövetkezik az ily kormányzat következménye: az anarchia a „bellum omnium contra omnes,” miről természetesen e rövidlátóknak fogalmuk sincsen, mert a hirtelen és

két erő mértékes trochausnak vette.

Vizsgáljuk meg az utóbbit. Hol halott magyar ember ilyen ítemet (ába) melyben a hangsúlynak semmi nyoma? — Várady úr tehát ezen ítemben azon szabály előtt hajtott fejet, mely szerint ítem helyébe nem ítemes verslábát is szabad alkalmazni azért mert a hosszú szótag (a tánc figurában e hosszú lépés) a lejtő sejtelmét a zenéséghez vezetvén, az ember ösztönserőteljes intenzitót is hajlandó adni azon szótagnak, mely profenóájával a rövidkektől kiemelkedik. Várady úr ítemei között tehát olyanok is találkoznak, melyek valóságos verslábak, és ezen senki sem botránkozik meg, sőt mindenki megengedi, hogy jogosan, helyesen lejtette e verstagokat. De bezeg a mondott két kétagu ítemnek eslejtét illeti meg az előző, az előkelőség a második ellenében, melynek mellék vagy másodhangsúlylyal is meg kell elégedni. És mit tapasztalunk? — „De hiába!” szavak természetesen lejtetetés szerint egy felütés és egy olyan háromtagu íteimből alakul, melynek első szótagja viseli mind a szóbeli, mind a mondabéli főhangsúlyt, mit az előtte álló „de” szócska még a kölcsön törvénye szerint sem ragadhat magához. Mi módon támadt tehát a rövid és súlytalan „de” szócskából, és a rövid ugyan de főhangsúlyos „hi” szótagból olyan kétfogu ítem, melynek hangsúlya az első szótagon nyugszik? — Minden esetre az időmérték Várady úr által is elfogadott jogozimén; vértvén a de szócska per licentiam poetikam hosszúnak, a hi pedig természeténél fogva rövidnek, gondolható valaki.

De a valóságban nem egészen úgy van a dolog. A hangsúly lévén a verstagok alkotásánál az irányadó az egytagu „de” szócska szóbeli hangsúlylyal bir a magyar nyelvben, és Várady úr mint magyar verselő e szók imondásával már az ítem első felének birtokában volt, és miután „de” után a hangsúly uralma alatt csak is hangsúlyozott szótag következhetik a magyar nyelvben, az ítemek egyöntetlensége szempontjából a verselő az ítem felét azzal egészítette ki, hogy egy rövid szótagot tett utána eltekintvén attól, hogy azon van a főhangsúly, és így támadt egy erőmértékes és egy időmértékes elem pá-

könnyen meggazdagodás vágya elnyom bennük minden józan gondolkozást, minden nemesebb érzetet.

Törökország és Oroszország intő példa arra, hová vezet az ily kormányzat, a régi korból a többek közt ott van Roma példája, tanulhatnának belőle, de azt is megfontolhatnák, hogy a mai gőz és villanyos korszakban a katastroph sokkal hamarabb következend be, sem hogy martalékukat sokáig élvezhetnék.

Egyetlen egy kis párt a 48-as az ország közjogi és közgazdasági függetlenségére a personal unó alapján törekvő párt maradt elvének és az erkölcsnek hűve, ezen párt nem is akkora, mint a Németbirodalomban a kormány reactionarius törekvése mellett szavazott haglyok serege, de küszöbön vannak a választások és ha a választók ismét nem hagyják magukat az ámitók által félrevezettni, ha nem félve a hatalom nyomása és üldözésétől, meggyőződésük és lelkiismeretük szerint választanak, — úgy akkor ezen párt mint most már egyedüli orvosság lesz hivatva a bekövetkezendő katastrophát elhárítani, a szegényt, mit a többség tíz éven át az országra hozott lemosni és Európának megmutatni, hogy a népszabadság, a polgári jogok megőrzésére érettek vagyunk, érettebbek mint a németek, a kik elől azonban addig jól lesz magunkat szerényen meghuzni.

— A magyar delegációban b.

Bánhidyi kérdésére Andrássy gr. válaszóla, hogy a san-stefanói békeszerződés szövegét legközelebb beadja a delegációban, azon kérdésre pedig ezen szerződés melyik pontjait találja sérelmeseknek a monarchiára nézve azonnal nem felelhet. — A 60 millió hitel felhasználására nézve előterjeszti, hogy ennek ideje megérkezett, mert az el nem halasztható akár kongressusra, akár újabb összejövetelre fejlődnek az események, az első esetben a kongres-

rosításából egy olyan jó verstag, hogy helyességét senki kétségbe nem vonja.

Ha Várady úr a „viruló” és „elmulók” szóban az ű-kat ékezzettel ellátja, vagy is, ha az illető ítemeken időmértékes elemmel segít, az illető verssorok dallamossága csak növekedni fog mire pedig a hangsúly maga nem folyt. De e két szótag megnyujtása után is fennmarad két tökéletlen ítem, míg a többi valamennyi vagy egészen vagy részben ítem is meg versláb is, vagy tiszta ítem, vagy tiszta versláb, és azért mindannyi korrektt trochaus is az erő és időmértékes verselési alapon, miről mindenki meggyőződhetik, ki magyarul lejtgetni tud, és a trochaus dallamát ismeri.

Az első tökéletlen vers ez:

A szép égről a fényesség királya; hibás pedig az első és a harmadik kétagu ítem, melyek a többitől eltérve, hangsúlyozott tagjukkal jambussá változtak mind az erő, mind az időmérték befolyásánál fogva, — a negyedik verstag azonban felül spondeus lévén, ami szabad az időmértékes, de kevesbé szabad az erőmértékes lejtetésében.

Hogy e sor csakugyan ítemesnek beillik, mikor csak három ítemet veszünk, az tagadhatlan; mert az ítemek a verselésben változók is lehetnek, csak a szám és tagszám meglegyen tartva.

Ámde fogjuk az időmérték rásplóját és igazítsunk az ítemek nehezességén. Ha időmértékes elemekkel segíthetünk; tagadhatatlan, hogy az ítemek és verslábak váltakozása a magyar nyelv sajátosságán alapul, lévén e nyelvnek nem csak egyoldalú, mert az első szótagon nyugzó, hangsúlya; hanem elegendő rövid szótagja is, melyek mellett a hosszú szótagok annyira kiemelkednek, hogy az ítem hullám hegyét magukhoz ragadhatják.

Tegyük tehát helyébe ilyen verssort: Az égeknek fénypaparló királya. *) Mi történt az ítemekkel? „A” helyébe „az” lépett, tehát semmi változás; „szép égről” szavak két hangsúlya eltűnt, és metrum lépett a hangsúlyozás helyére, egy

*) Az ékezzet a hangzó, mint legvilágosabbat, fehér, a többi ünhangzókat prismaticus színeknek véve, coloratura tekintetében is még jobban így: A nagy ének fényugrázó királya. St.

TÁRZA.

A metrikus verselés elméletéhez.

II.

Mint mikor örömszegény varróleány ablaka elébe ismeretlen kezek éjnek idején kinyitott rózsabokrot tiltetnek a mult heti tárczában a véletlen egy olyan sikerült és olyan kedves kis metrikus költeményt függesztett ki az én ugyanott olvasható észrevételeim ajtaja előtt, mintha csak szánt szándékkal a száraz theoriát a diadalmas kivitel rózsaszínével kívánta volna besugározni.

E magyar metrikus költemény íj. Várady Ferenc irtol van, ki alkalmasint mosolyogni fog azon tévedésben, melylyel őt, ki künn a kertben, a magyar ítemverselés kertjében, méhájakkal mézet lel, de nem minden virágban, valahol az időmértékes verselés száraz fiókózatában képzelem, vagy tán még azzal is hízlegke magamnak, hogy „Künn a kertben” című szerelmi dalát az én dynamo-chronometrikus elméletem szerint lelhelte ki fesztelen magyar lelkéből.

Ez épen nem hízlegő mosolyért majd vissza adom Várady urnak a kölcsönt ott, hol két vers sorának tökéletlenségéből magam is azt fogom bizonyítani, a mit ő a többiekkel egyedül a klasszikai metrumon finomult de magyar maradt szép érzékével, nem tudva és nem akarva, az én szörny elméletem előnyére oly gyönyörten bebizonyított.

Verbőczy tanár úr az ő jeles költészetében jól mondja a 40. lapon: „Egybevetjük, összehasonlíthatjuk ugyan a hangsúlyos vers ítemeinek lebegését egyes verslábak mértékével, sőt a mértékes verselésben is a hangsúlyt emelhetjük érvényre, az egyes lábcsoportokat az ítemekkel egybevágókká tévén, miként azt Aranyfal is találjuk; de ebből épen nem következik, hogy a mértékes verselés az ítemes verselésre irányadó befolyással volna. De nézetem szerint Verbőczy úr e szavait azon esetben, ha a magyar mértékes verselés általam ajánlott erő és időmértékes alapja

